

Laat talent groeien

Aan de slag met mindset

Twee meisjes met ongeveer dezelfde achtergrond en dezelfde taak. Hoe kan het dat deze kinderen heel verschillend op die taak reageren? Wat is het effect van de vaste mindset en de groei mindset op de prestatie en motivatie van jonge kinderen?

Lonneke Snijder is leerkracht en medeoprichter van Platform Mindset. Deze organisatie verzorgt trainingen op het gebied van mindset en geeft materialen uit om leerkrachten te ondersteunen om de groei mindset in de praktijk te brengen

Liza en Nia zijn oudste kleuters en puzzelen op ongeveer hetzelfde niveau. Hun leerkracht geeft hen dezelfde puzzel, een echte breinkraker voor deze meiden. Maar de meisjes gaan heel verschillend met deze uitdaging om. Nia begint enthousiast aan de puzzel. Zij kan goed en snel puzzelen en is daar trots op. Ze vindt de puzzel erg lastig en komt er niet meteen uit. Ze verliest daardoor haar enthousiasme en interesse om door te gaan. Ze is bang dat ze overkomt als 'dom' of 'langzaam'. Ze wacht tot haar juf even niet kijkt en wisselt de puzzel snel in voor een makkelijkere. Deze maakt ze vlot en foutloos en ze laat het resultaat trots aan haar klasgenootjes zien. Liza start ook vol enthousiasme. Ze vindt de puzzel moeilijk en dat daagt haar uit om er haar tanden in te zetten. Ze probeert verschillende oplossingsstrategieën, maar daar komt ze niet mee verder. Ze stopt en denkt na hoe ze dit kan aanpakken. Ze loopt naar een klasgenoot toe voor hulp. Ineens ziet Liza een nieuwe mogelijkheid. Ze gaat nieuwsgierig weer verder. Telkens komt ze een stapje dichterbij de oplossing.

Fundament van je ontwikkeling

Hoewel Liza en Nia ongeveer hetzelfde niveau zouden aankunnen, zal het Liza waarschijnlijk lukken om de puzzel uiteindelijk op te lossen. Liza benadert haar puzzelvaardigheden namelijk vanuit de groei mindset en Nia vanuit de vaste mindset. Dit verschil heeft invloed op de prestatie en motivatie van de meisjes. De mindsettheorie van de Amerikaanse psycholoog en onderzoeker Dweck (2011) verklaart waarom. Deze mindsettheorie staat voor de grondhouding waarop kinderen (van 0 tot 99 jaar!) denken over zichzelf en in het bijzonder over hun intelligentie en kwaliteiten. Leerlingen die taken benaderen vanuit een vaste mindset, zoals Nia, geloven dat hun persoonlijke eigenschappen vaststaan. Je bent met een bepaalde 'hoeveelheid' intelligentie en kwaliteiten geboren en daarmee zal je het de rest van je leven moeten doen. Leerlingen die opdrachten benaderen vanuit een groei mindset daarentegen geloven dat ze zichzelf steeds kunnen blijven verbeteren en ontwikkelen. Liza ziet haar talenten slechts als het startpunt: je kunt steeds blijven groeien door hard te werken en te oefenen.

Vast of groei?

Leerlingen die denken vanuit een vaste mindset hebben het gevoel dat hun kwaliteiten onveranderlijk zijn. Daarom is het voor hen belangrijk dat ze kunnen laten zien dat ze over een behoorlijke portie aangeboren talent beschikken. Dit verlangen om slim of goed over te komen, heeft echter een keerzijde. Deze leerlingen voelen zich slim wanneer ze iets snel en perfect doen. Ze doen daarom liever geen dingen die lastig zijn. Wanneer Nia aan deze moeilijke puzzel begint, heeft zij al snel door dat de kans groot is dat de puzzel niet (snel) lukt. En dat vindt ze akelig: als je slim bent wanneer je puzzels snel en goed legt, ben je vanzelfsprekend dom wanneer dit niet lukt. Wanneer je ervan uitgaat dat je altijd kunt groeien, vind je uitdagingen fijn. Leerlingen die hun werk benaderen vanuit een groei mindset genieten van

Kritische noot

Regelmatig worden de onderzoeken van Carol Dweck gecontroleerd of herhaald. Daarbij worden verschillende effecten gevonden. In een recent goed uitgevoerd onderzoek (zie De Bruyckere, 2018) blijkt het effect van een mindsetinterventie bij leerlingen gemiddeld vrij klein. Het effect was bij enkele subgroepen, bijvoorbeeld leerlingen die laag presteren, echter wel significant aanwezig. Wat ons betreft is de uitkomst van dit onderzoek zeker niet een reden om mindset overboord te gooien. Hoewel het effect van een enkele mindsetinterventie klein was, kun je je voorstellen dat wanneer je veel interventies doet gedurende de schooljaren van kinderen, het effect opgeteld uiteindelijk groot kan zijn. Daarnaast kost het werken vanuit de groei mindset vrij weinig. Je kunt dus met weinig middelen en tijd toch echt ontwikkelingseffect creëren. Daarnaast laat het onderzoek ook zien dat het inzetten van de groei mindset tijdens je lessen de kansenongelijkheid kan verminderen.

• Tom van Limpt

Het benaderen van de puzzelvaardigheden vanuit de vaste mindset of de groei mindset heeft invloed op de prestatie en motivatie bij het maken van de puzzel

moeilijk werk, omdat ze hierdoor het gevoel krijgen dat ze zich aan het ontwikkelen zijn. Fouten maken of hulp vragen hoort er voor hen gewoon bij: je kunt er iets van leren en je kunt jezelf verbeteren. Liza zal niet snel opgeven wanneer het even tegenzit of wanneer iets veel moeite kost. Ze weet dat ze hard moet werken om verder te komen en levert die inspanning graag. Kortom: een groei mindset leidt tot een passie voor leren. Dweck (2011) geeft in haar werk meerdere malen aan dat de omgeving van het kind zeer bepalend is voor het ontwikkelen van zijn mindset. Ze benadrukt dat een stimulerende omgeving en de juiste feedback de belangrijkste factoren zijn hiervoor. De leerkrachten en ouders hebben dus een enorme invloed op het ontwikkelen of behouden van een groei mindset.

Feedback: spreek groeitaal

De manier waarop we tegen en met leerlingen praten over hun inzet, aanpak of prestaties heeft grote invloed op de mindset van de leerling. Vergelijk deze volgende 'peptalks' eens met elkaar: 'Kijk eens Nia, jij bent altijd zó goed met puzzels. Ik heb voor jou vandaag een heel moeilijke gepakt. Die kun je vast wel!' of 'Kijk eens Nia, ik heb vandaag een puzzel voor jou uitgezocht die niet makkelijk is. Het gaat je vast wat tijd en moeite kosten om deze op te lossen. Het geeft dus niet als het niet meteen lukt. Doe je best en kijk eens hoe ver je komt!'

Voel jij ook het verschil tussen deze aansporingen? De eerste heeft een positieve intentie; de leerkracht wil Nia motiveren. Het effect is echter dat Nia het gevoel krijgt dat ze een reputatie hoog te houden heeft als goede puzzelaar en deze moeilijke puzzel ook meteen moet kunnen. Het stimuleert haar uiteindelijk om op te geven en een

makkelijkere puzzel te pakken. De tweede aansporing geeft Nia het vertrouwen dat het tonen van flinke inzet haar vooruit zal helpen. En dat mislukking niet afgestraft zal worden. Je voelt vast wel aan dat de tweede vorm Nia helpt om te groeien. Dit noemen we groeitaal (zie ook het kader 'Het krachtige woordje NOG' hieronder). Groeitaal laat je leerling ervaren dat hij in een leerproces zit. Dat je daarin stapjes verder kunt zetten als je hard werkt en een handige aanpak bedenkt. Dit geldt voor feedback, voor peptalks en voor complimenten. Het is interessant en belangrijk om je eigen taal eens goed onder de loep te nemen: zijn jouw reacties gericht op het benadrukken van de vaste eigenschappen van je leerlingen of probeer je ze telkens in de 'groei stand' te zetten?

Stimulerende omgeving

Leerlingen die niet uitgedaagd worden, kunnen geen groei mindset ontwikkelen. Er valt dan simpelweg niet te groeien. Helaas is alleen het bieden van een enkele uitdaging niet voldoende voor leerlingen als Nia. Want het feit dat Nia inspanning voor de puzzel moet leveren, betekent voor haar dat ze er eigenlijk helemaal niet zo goed in is: oefenen en hard werken horen bij kinderen >>

Het krachtige woordje NOG

Carol Dweck geeft in de zeer heldere YouTube-video 'The power of yet' (<https://youtu.be/J-swZaKN2lc>) uitleg over het krachtige woordje NOG.

Nia zegt: 'Ik ben niet goed in deze puzzels.'

Jij zegt: 'Hier ben jij NOG niet goed in.'

Waar de taal van Nia aangeeft dat ze stopt met leren, zorg jij er met het woordje NOG voor dat ze weer in de leerstand komt: je kunt het NOG niet, maar ik heb er vertrouwen in dat je het kunt leren.

Eigenschappen complimenten vaste mindset en groeimindset

© Platform Mindset

die niet zo slim of goed zijn. Een puzzeltalent kan alles in één keer.

Om Nia te stimuleren in de groeimindset, moet de leerkracht haar uitdaging blijven bieden en haar telkens met groeitaal stimuleren. Dit is een proces wat lange tijd in beslag kan nemen, het is geen 'quick-fix'. Daarom pleiten wij er ook voor dat scholen deze theorie van mindset omarmen en invoeren van groep 0 tot 8.

Jouw voorbeeld

Een andere belangrijke factor in de stimulerende omgeving van een leerling ben jij, de leerkracht. Want goed voorbeeld doet goed volgen. Vertel je leerlingen regelmatig hoe jij jezelf ontwikkelt, zowel op professioneel als persoonlijk vlak. En

vertel hoeveel moeite je daarvoor moet doen. Laat zien dat jij ook geregeld fouten maakt, dat dit niet het einde van de wereld is en dat je er iets van leert. Denk in mogelijkheden en groei, zowel in de klas als in de teamkamer. Praat hardop tegen jezelf in groeitaal. Wees nieuwsgierig. Kortom: wees zelf een model voor 'een leven lang leren'.

Maak fouten bespreekbaar en laat zien wat je ervan leert

Ons plastische brein

Veel leerkrachten zijn opgeleid in een tijd waarin we dachten dat ons brein vrij statisch was. Je intelligentie en talenten lagen grotendeels vast, dachten we. De laatste jaren wordt steeds meer duidelijk dat ons brein

vele malen plastischer is dan wij al die tijd hebben gedacht. Dit past ook bij de groeimindset: het geloof dat je je brein kunt laten groeien als je daar tijd en energie in steekt. Deze overtuiging kun je uitdragen in je gedrag en tijdens de lessen die je geeft: 'Oef, dit is lastig. Even doorzetten nu, want nú ben ik mijn brein aan het laten groeien!' Door je leerlingen les te geven over de werking van het brein, kun je bereiken dat zij overtuigd raken dat zij invloed hebben op hun 'slimheid'. Leg je leerlingen eens uit dat je brein bestaat uit vele cellen waartussen weggetjes lopen waarover je gedachten en ideeën gaan. En dat als je nieuwe dingen probeert, je nieuwe weggetjes aanlegt in je brein. En dat als je iets heel vaak probeert, de weggetjes steeds sterker worden waardoor je er sneller overheen kunt rijden. Oftewel: als je iets vaker oefent, word je er beter in.

Filosoferen over het brein

Door te filosoferen over de werking van het brein kun je een mooi gesprek in je groep op gang brengen. Stel je leerlingen eens de volgende vragen en maak daarmee de werking van het brein duidelijk: 'Wanneer ben je slim?', 'Wat zou er gebeuren als je geen brein hebt of dat niet goed werkt?', 'Hebben alle mensen, dieren en dingen een brein? Waarom denk je dat wel/niet?', 'Heeft een computer een brein?' Het is dan interessant om te observeren hoe je leerlingen denken over het brein. Kun je al ontdekken of er kinderen zijn die het brein vanuit een vaste mindset of groeimindset benaderen?

Focus op fouten maken

Leerlingen die denken vanuit een groeimindset weten dat fouten maken bij een leerproces hoort: je leert van de fouten die je maakt. Toch ligt op school nog vaak de nadruk op het laten zien dat je dingen goed kunt. Geef de leerlingen dus de boodschap mee dat ze risico's mogen aangaan en kunnen leren van de fouten die ze maken. Kinderen vinden het geweldig als jij vertelt over jouw fouten of faalmomenten. Praat daarom regelmatig over de grote en kleine fouten die je maakt of hebt gemaakt: 'Jongens, wat ik nou toch heb meegemaakt ...!' Vertel hoe je je voelde tijdens die fout en hoe je die gebruikte om te groeien. Maak fouten dus bespreekbaar en laat zien wat je ervan leert. Misschien is er in jouw groep wel ruimte voor een gesprekje over 'de beste fout van de dag'?

Fouten maken als werkvorm

Een leuke werkvorm om je leerlingen te laten ervaren dat je van fouten kunt leren, is het spel 'Wie ben ik?' Kies een leerling uit en zet hem of haar met de rug naar de kring. Wijs een andere leerling aan als persoon die hij moet raden. Laat de rader vragen stellen om erachter te komen welke persoon hij is. Denk aan vragen als 'Ben ik

een meisje?’ en ‘Heb ik een spijkerbroek aan?’ De anderen antwoorden telkens met ‘goed’ of ‘fout’. De leerlingen zullen door dat spel ervaren dat je van de ‘foute’ vragen heel veel leert.

Focus op strategieën

Regelmatig zien wij de groei mindset verkeerd geïnterpreteerd worden. Sommigen zien de groei mindset als uitgangspunt voor doorzetten, hard werken en bikkelen. Dit is een misverstand. Nu zien we vaak dat leerlingen vanuit die groei mindset bereid zijn om hard te werken. Maar alleen doorzetten en hard werken brengt je niet automatisch waar je zijn wilt. Een doel en een handige strategie om je doel te bereiken, is van cruciaal belang in een leerproces. Door handige strategieën te benoemen, wordt succes en falen geen ‘toeval’ of veroorzaakt door externe factoren, maar leren je leerlingen dat zij invloed hebben door hun manier van aanpak.

Aanbevelingen voor strategieën

Verwoord zo vaak mogelijk welke strategieën je gebruikt om iets te laten lukken. Dit kunnen heel specifieke strategieën zijn, zoals: ‘Ik ruim eerst even mijn tafel op voordat ik aan een ander werkje begin’ of ‘Als ik de kwast zo neerleg, komen er geen vlekken op de tafel’. Naast specifieke strategieën zijn ook meer algemene strategieën heel belangrijk. Dit zijn strategieën die je in allerlei verschillende situaties kunt inzetten. Denk hierbij aan: ‘Ik heb hier even hulp bij gevraagd’, ‘Ik probeer het op een andere manier’ of ‘Ik zet door totdat het (beter) lukt’ (Hymer & Gershon, 2017). Een mooie werkvorm om het belang van strategieën duidelijk te maken, is het bekijken van het filmpje ‘Ormie The Pig’ (<https://youtu.be/EUmvA0mV1o>) op YouTube. Dit is een komisch filmpje van een varkentje dat niet bij de koekjespot kan komen. Geef de leerlingen een kijkopdracht: ‘Op hoeveel verschillende manieren probeert Ormie bij de koekjes te komen?’ Laat ze voorbeelden geven van wat Ormie allemaal probeert. Dit kan een mooi opstapje zijn om de strategieën bij het bouwen van torens of het maken van een knutselwerkje te bespreken.

Twee stemmen

Aan het begin van het artikel begonnen we met de casus over Nia en Liza. Deze twee meisjes zijn exemplarisch voor alle kinderen én volwassenen in ons land. De vaste mindset en groei mindset zijn in ons allemaal vertegenwoordigd, je kunt ze zien als stemmetjes die ons influisteren dat we maar beter niet aan dat lastige werkje kunnen beginnen, want het mislukt toch (vast), of dat we eens even moeten nadenken over hoe we dat lastige werkje het beste kunnen aanpakken en er dan voor gaan (groei). Vaak heeft één stem de overhand bij ons. Wanneer we ons bewust zijn van deze twee stemmen, hebben we de keuze: naar

Complimentenposter:
laat talenten groeien

© Platform Mindset

welke stem ga je luisteren? Wij hopen door onze trainingen en presentaties door het hele land leerkrachten en ouders bewust te maken van deze stemmen in ons. Zodat je steeds vaker die vaste mindsetstem even laat zwijgen en de groei mindsetstem laat spreken. Met als doel dat je uitdagingen aangaat en geniet van je ontwikkeling. Zo ontwikkelen we samen een passie voor leren! 🌟

Leestips

- De werkvormen uit dit artikel komen uit een nog te verschijnen uitgave van Platform Mindset: *Mindsetactiviteiten voor de onderbouw*. Deze uitgave verschijnt in het najaar van 2018.
- De complimentenposters bij dit artikel zijn gratis te downloaden via de website van Platform Mindset: www.platformmindset.nl/downloads.
- Website van Platform Mindset: www.platformmindset.nl.

Literatuur

- De Bruyckere, P. (2018). *Kreeg enkele vragen over growth mindset van Dweck en recente studies*. Verkregen op 17 mei 2018 via: <https://onderzoekonderwijs.net/kreeg-enkele-vragen-over-growth-mindset-van-dweck-en-recente-studies>.
- Dweck, C. (2011). *Mindset*. Amsterdam: SWP.
- Hymer, B. & Gershon, M. (2017). *Mindset Pocketboek*. Rotterdam: Bazalt.

Wil je op de hoogte blijven van de ontwikkelingen rondom het jonge kind?

Neem nu een abonnement op HJK

Wil je niets missen, neem dan een abonnement op HJK én JSW en betaal slechts €119,50 per jaar

HJK lezen op tablet en pc via Schooltas

Ontvang 10 x HJK

Krijg toegang tot het digitaal archief

Studenten ontvangen **40%** korting

Samen voor €79,- per jaar

Meer weten? Ga naar www.hjk-online.nl of bel 088-2266691